

BIJeenKOMST OP VRIJDAG 25 MEI 1951 TE 's-GRAVENHAGE

Voordracht gehouden voor de Vereniging ter beoefening
van de Krijgswetenschap

door

Dr. M. W. MOUTON,
Kapitein ter Zee

Voorzitter: Luitenant-Generaal M. R. H. CALMEIJER

De Voorzitter:

Ik open deze vergadering en heet U allen, in het bijzonder de gasten van deze avond, van harte welkom.

Ik geef thans het woord aan de Kapitein ter zee Dr. Mouton, die zal spreken over:

DE ONTWIKKELING VAN HET OORLOGSRECHT IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

INLEIDING

Bij de gewapende conflicten tussen primitieve stammen zowel als tussen Staten of groepen van Staten zijn altijd zekere regelen in acht genomen betreffende de *opening* van de vijandelijkheden, de *methoden* van de oorlogvoering en de *behandeling* van bepaalde groepen, die in handen of in de macht van de tegenpartij waren gevallen.

Die regelen werden vaak ingegeven door overwegingen van *practische aard*, zo b.v. het verbod van het vernielen van vruchtbomen (Bijbel, Koran), omdat die voor het eigen leger van nut konden zijn; of het verbod van plunderen voordat daartoe toestemming was gegeven, waaraan motieven van discipline wel in de eerste plaats ten grondslag lagen. Tot deze overwegingen behoorden ook die, welke het geweld beperkten tot het hoogstnoodzakelijke om het doel te bereiken, zonder de terugkeer van de normale vriendschapsbetrekkingen onmogelijk te maken.

Daarnaast ontstonden regelen, welke hun oorzaak vonden in motieven van ridderlijkheid en ten slotte die van morele of ethische aard, regelen op humanitaire gevoelens berustend en ontstaan onder de invloed van de grote godsdiensten. De laatsten beoogden voornamelijk nodeloos lijden te voorkomen en de bescherming van weerlozen, zoals krijgsgevangenen, gewonden en zieken, vrouwen en kinderen en ten slotte de burgerbevolking in zijn geheel.

Uit die regelen, welke men vinden kan bij de schrijvers en in de legervoorschriften en krijgskunsten, zijn gebruiken ontstaan welke door de algemene staatspraktijk zijn uitgegroeid tot gewoonterecht, waarvan een deel tenslotte is gecodificeerd. Het aldus gegroeide gewoonterecht en gecodificeerd recht wordt samengevat onder het begrip oorlogsrecht, d.w.z. de wetten en gebruiken van de oorlog. Bij het begin van de tweede wereldoorlog bestond het oorlogsrecht dus deels uit gewoonterechtsregelen, ten onrechte „gebruiken” genoemd, deels uit geschreven recht, de wetten van de oorlog. Teneinde te kunnen beoordelen

of en in hoeverre het oorlogsrecht zich in de tweede wereldoorlog verder heeft ontwikkeld, moeten deze twee groepen van rechtsregelen nader onder de loupe worden genomen.

HET GEWOONTERECHT

Dit moeilijk te vinden deel van het oorlogsrecht omvat scherp definieerbare, maar ook meer vage en onrijpe regelen. Voorbeelden van de laatste categorie zijn:

1. Het recht als directe sanctie op schending van de wetten en gebruiken van de oorlog *représailles* te nemen. Tevergeefs heeft men reeds tijdens de Conferentie te Brussel in 1874 getracht deze gewoonterechtsregel te codificeren. Art. V van het Russische ontwerp luidde als volgt: „Dans le cas où l'ennemi n'observerait pas les lois et coutumes de la guerre, telles qu'elles sont définies par la présente Convention, la partie adverse peut recourir à des représailles, mais seulement comme un mal inévitable et sans jamais perdre de vue les devoirs de l'humanité”. Verder: Art. LXX. „Le choix des moyens et l'étendue des représailles doivent être en rapport avec le degré d'infraction de droit commise par l'ennemi. Des représailles démesurément sévères sont contraires aux règles du droit des gens”. Art. LXXI. „Les représailles ne seront admises qu'avec l'autorisation du commandant en chef, qui aura également à fixer le degré de leur rigueur et leur durée”.

Zoals gezegd, deze regels zijn niet in de Declaratie gekomen, welke trouwens zelf niet in het Conventionele recht is opgenomen, al heeft de Declaratie grote invloed uitgeoefend op de Conventie betreffende de oorlog te land en het L.O.R. van 1899. Sommige voorwaarden, waaraan *représailles* moeten voldoen waren na de vorige wereldoorlog duidelijk uiteengezet in de uitspraak van de Nautilaa Arbitrage, naar aanleiding van een incident in het najaar van 1914, waarbij de Gouverneur van Duits Z.W. Afrika *représailles* had genomen tegen de Portugese kolonie Angola naar aanleiding van een vermeende schending van het internationale recht door de Portugese autoriteiten. De arbiters kwamen tot de slotsom, dat van zulk een schending van de zijde der Portugese autoriteiten geen sprake was, maar, dat al zou dit het geval zijn geweest, de Duitse *représaille* om twee, elk voor zich beslissende redenen onrechtmatig was: 1° omdat geen sommatie, waarbij herstel van onrecht werd gevraagd, was voorafgegaan, en 2° omdat de *représailles* op evidente wijze buiten verhouding stonden tot het feit dat daartoe aanleiding had gegeven. Duitsland werd dan ook veroordeeld tot schadevergoeding.

De ontwikkeling in de tweede wereldoorlog is te vinden in rechterlijke uitspraken van verschillende tribunalen, waarvan ik in het bijzonder wil noemen het arrest van de B.R. van Cassatie inzake Rauter. Hierin is op zeer heldere wijze het recht begrensd en wordt het onderscheid belicht tussen de *eigenlijke* of *echte* *représailles*, waarvan slechts dan sprake is, wanneer een Staat door middel van zijn organen overgaat tot met het volkenrecht strijdige maatregelen op grond van het feit, dat zijn *tegenpartij* — in dit geval de Staat, met welke hij in oorlog is — door middel van een of meer harer organen begonnen is me het plegen van met het volkenrecht strijdige daden en de *oneigenlijke* *représailles*, welke een bezetter kan toepassen ter vergelding, niet van wederrechtelijke daden van de Staat, waarmede hij in oorlog is, maar van vijandige daden van de bevolking van het bezette gebied.

In beide gevallen, gaat het arrest voort, kan alleen de Staat dergelijke maatregelen nemen. Indien Nederland primair enig volkenrechtelijk delict tegenover de Duitse Staat had gepleegd, zou de laatste, binnen zekere grenzen, gerechtigd zijn geweest ook de bevolking van het bezette gebied door tegenmaatregelen te treffen. Een beroep op het recht tot het nemen van deze echte représailles vervalt in casu, omdat van een voorafgegaan internationaal delict van Nederland tegen Duitsland geen sprake is, integendeel is het Duitse Rijk begonnen het Volkenrecht te schenden door tegen Nederland een wederrechtelijke aanvalsoorlog te ontketenen en daarop volgende schendingen van het Volkenrecht.

De oneigenlijke représailles zijn geregeld in Art. 50 Landoorlog Reglement. Een beroep hierop zou alleen opgaan wanneer de bevolking in haar geheel hoofdelijk aansprakelijk kan worden geacht. Van deze aansprakelijkheid, „responsabilité passive”, kan alleen gesproken worden wanneer de betrokkenen van bepaalde vijandelijke daden hebben geweten en die hadden kunnen voorkomen en niet wanneer ze deze slechts achteraf goedkeurden.

In de Ohlendorf case wordt onderstreept, dat représailles tegen représailles verboden zijn.

Uit deze rechterlijke uitspraken is zeker een duidelijk beeld van de grenzen en voorwaarden van deze gewonterechtsregel naar voren gekomen, wat op zich zelf reeds een ontwikkeling mag worden genoemd. Maar bovendien zijn, waar représailles ten aanzien van krijgsgevangenen reeds waren verboden in art. 2 van de Krijgsgevangenen Conventie van 1929, bevestigd in die van 1949, thans représailles ten aanzien van burgers in bezet gebied en van burgers die zich op het territoir van de tegenpartij bevinden in art. 33 van de nieuwe Conventie van 1949 voor de bescherming van burgers in oorlogstijd, uitdrukkelijk verboden. Wij moeten nog afwachten of deze nieuwe verdragen algemeen zullen worden geratificeerd. Maar wanneer dit algemeen is geschied, kan men zonder twijfel spreken van een spectaculaire ontwikkeling, welke ten deze als vooruitgang mag worden gequalificeerd.

2. Als tweede gewonterechtsregel noem ik het instituut van de *gijzelaars*. In het oude recht was het gebruik beperkt tot waarborg voor het nakomen van capitulatie- of wapenstilstandsvoorwaarden. Het is, vooral door toedoen van de Duitsers, geheel ontaard in een afschuwelijk quasi-représaillesysteem.

Verskillende volkenrechtsgeleerden hebben zich laten verleiden tot het ten beste geven van theorieën waarmede het verworpen recht verklaard moest worden. Lang voor de oorlog begon echter het rechtsgevoel tegen deze barbaarse instelling, welke in strijd moet worden geacht met het elementaire beginsel van geen straf zonder schuld, te ontwaken en in het geweer te komen. In 1934 werd op de 15e Rode Kruis Conferentie te Tokio getracht het recht aan banden te leggen. Helaas hebben niet alle tribunalen na de tweede wereldoorlog op overtuigende wijze de schandelijke misbruiken aan de kaak gesteld en met recht is dan ook felle kritiek geuit op de wonderlijke passages te dien aanzien in de List-zaak.

In de Burgerconventie van 1949 is thans in art. 34 zelfs het *nemen* van gijzelaars verboden en het is te hopen, dat dit verworpen en vervalst stuk gewonterecht voor goed de wereld is uitgeholpen.

In deze afdeling mogen twee andere regels worden genoemd, die minder algemeen als gewonterechtsregels worden aangemerkt, maar daar, naar mijn gevoelen, toch wel ondergebracht kunnen worden.

3. De regel, dat *koopvaardijbemanningen*, die in handen van de tegenpartij vallen, als *krijgsgevangenen* worden behandeld. Wel is de Staatspraktijk in deze niet altijd hetzelfde geweest en werden koopvaardijbemanningen soms als burger-gevangenen geïnterneerd, maar de algemene regel was toch wel, dat zij als krijgsgevangenen werden beschouwd, welke regel men in de tekstboeken kan vinden, en welke ook op de Haagse Vredesconferentie van 1907 bij de behandeling van de XIe Conventie tot uiting kwam. Hier nu is van een positieve ontwikkeling tijdens de tweede wereldoorlog sprake in zoverre deze regel thans is gecodificeerd in het Krijgsgevangenenverdrag van Genève van 1949. Hiertoe was te gereder aanleiding, nu koopvaardij-vloten een zo integrerend deel van het oorlogspotentieel uitmaken en het koopvaardij-personeel in feite, men denke b.v. aan ons vaarplichtbesluit, zij het indirect, in dienst van de belligerenten aan de oorlogvoering deelnemen.

4. De regelen betreffende *contrabande*, neergelegd in de artikelen 22 t/m 44 van de Londense Zeerecht-Declaratie van 1909, *voor zover die regelen als een declaratie van gewoonterecht zijn te beschouwen*. Het gaat hier meer om bepaalde principes, zoals het recht van belligerenten om contrabande met vijandelijke bestemming te onderscheppen, dan de uitwerking daarvan, welke naar tijd en plaats een zeer wisselend beeld te zien geeft. Hoewel deze Declaratie niet werd geratificeerd zou men verwachten, dat wat daarin als gewoonteregelen was vastgelegd, zou blijven voortleven.

In het begin van de tweede wereldoorlog werden inderdaad door de Geallieerden zowel als door de Duitsers lijsten opgesteld, waarin weer onderscheid werd gemaakt tussen absolute en conditionele contrabande, al verschilden deze lijsten, wat de Geallieerden betreft, reeds belangrijk van die van Londen van 1909. Hoewel dit verschil tussen de twee soorten contrabande aan het eind van de eerste wereldoorlog vervaagd was, komt het dus aan het begin van de tweede wereldoorlog weer opduiken. Toen er in het begin nog een betrekkelijk groot aantal neutralen was kon dit systeem nog werken. Door de bezetting van het grootste deel van de Europese kust door de Duitsers echter en in verband met de schendingen van het internationale recht door de Duitsers en Italianen, zagen de Engelsen zich gedwongen scherper op te treden. Bij Order in Council van 31 Juli 1940 werd bepaald, dat een vermoeden van vijandelijke bestemming zou worden aangenomen indien de goederen niet door een „navicert” waren gedekt. De „navicerts”, die vroeger voor het gemak van de neutralen werden afgegeven, werden dus in de praktijk, hoewel niet wettelijk, verplicht.

Het verschil tussen absolute en conditionele contrabande kwam al spoedig te vervallen. De gehele inschakeling van de economie in het oorlogspotentieel van de belligerenten maakte vrijwel elk artikel tot contrabande. Wij zien hier een ontwikkeling, welke trouwens reeds in de eerste wereldoorlog is begonnen, in negatieve zin voor zover het de rechten van de neutralen betreft. Hun aantal was echter aanmerkelijk geslonken. Kon Max Huber in 1907, op de tweede Haagse Vredesconferentie nog zeggen, dat het voorstel van de Engelsen om de contrabande af te schaffen, de meest rechtvaardige oplossing van het probleem was, omdat hierdoor de belangen van de neutralen, die te allen tijde een zeer grote meerderheid vormen, het beste gediend waren, thans is dit geheel anders en het is de vraag of er nog wel neutralen zullen zijn in een toekomstige oorlog.

Thans enkele voorbeelden van minder omstreden of scherper definieerbare gewoonterechtsregels.

5. *Het recht om koopvaardij-schepen te bewapenen.*

Dit recht is niet in enige algemene Conventie te vinden, maar het karakter van deze regel als een regel van gewoonterecht blijkt uit een eeuwenoude staatspraktijk, in het bijzonder van de grote zeemogendheden en uit een vrijwel unaniem oordeel van de schrijvers. Gezien de zeer uitvoerige toepassing van deze regel door beide partijen in de tweede wereldoorlog, kan worden gezegd, dat deze regel bestendig en versterkt is. Hoewel in deze dan niet gesproken kan worden van een ontwikkeling in de zin van uitgroei van het internationale recht, kan men m.i. wel spreken van een ontwikkeling in de zin van bevestiging van een rechtsregel, wat juist op het terrein van het gewoonterecht van groot belang is.

De regel is gebaseerd op het algemene beginsel van het recht op zelfverdediging en de bewapening mag dan ook slechts voor dit doel worden gebruikt, wat niet wegneemt, dat het eerste schot wel eens door de koopvaarder gelost kan worden als een vijandelijk oorlogsschip op onmiskenbare wijze van zijn bedoelingen blijkt geeft. De mening is zelfs geuit (H. A. Smith), dat bewapende koopvaarders ook het recht zouden hebben alle schepen van de tegenpartij aan te vallen, omdat de koopvaardij-schepen als zijnde, in de laatste oorlog, gecharterd door de regering van een oorlogvoerende, niet meer als particuliere schepen, maar als schepen in staatsdienst zijn te beschouwen. Indien deze mening juist was, zou zich hier een ontwikkeling in de zin van wijziging van het bestaande gewoonterecht hebben voltrokken. Ik kan echter deze zienswijze niet delen. Al moet worden toegegeven, dat het karakter van de handelsschepen van de oorlogvoerenden, door de inschakeling in de „war effort” wel fundamenteel is veranderd, betekent dit nog niet, dat koopvaardij-schepen geassimileerd mogen worden met oorlogsschepen, waar de bovenvermelde mening op neer zou komen.

6. *De exterritorialiteit van troepen, welke zich in een vreemd land bevinden, met toestemming van de regering van dat land,* is een gewoonterechtsregel, welke ongetwijfeld in deze oorlog door praktische toepassing op ruime schaal bevestiging heeft gevonden en dus versterkt is. Dit recht is incidenteel en partieel bevestigd in de „Allied Forces Act” van 1940; volledig in de „U.S.A. Visiting Forces Act” van 1942 en is verder te vinden ten aanzien van troepen van de Verenigde Staten in China in een nota-wisseling tussen de Chinese „Political Vice-Minister in charge of Ministerial Affairs” en de Amerikaanse Chargé d’Affaires van 21 Mei 1943, in de Brits-Amerikaanse Overeenkomst van 27 Maart 1941, betreffende de afstand van Britse Marine- en luchtbases aan de V.S. en tenslotte in het Memorandum houdende overeenstemming betreffende het burgerlijk bestuur en de rechtsmacht op Nederlands grondgebied, getekend bij nota-wisseling met de Britse en Amerikaanse regeringen op 16 Mei 1944 en een dergelijk Memorandum betreffende Nederlands-Indië, getekend bij notawisseling op 24 Augustus 1945.

7. *Het recht van bestraffing van oorlogsmisdadigers van de tegenpartij.* De studie van de klassieken toont aan, dat deze bestraffingen reeds vroeg in de geschiedenis plaats vonden. In 1848 werd zelfs door de Amerikanen voor dit doel reeds een speciaal tribunaal in het leven geroepen, tijdens de Mexicaans-Amerikaanse oorlog en in de meer recente geschiedenis zijn in toe-

nemende mate voorbeelden van deze bestraffing van oorlogsmisdadigers te vinden.

Tijdens en na de tweede wereldoorlog kan men zelfs in twijfel trekken of men hier nog wel met een gewoonterechtsregel te maken heeft, aangezien dit recht in het Vredesverdrag van Versailles was neergelegd. Dit gold echter slechts een bepaald geval en het zelfde kan worden gezegd van de wetten, welke tijdens en na de laatste oorlog in tal van geallieerde landen voor dit doel in het leven zijn geroepen, van de Overeenkomst van Londen van 8 Augustus 1945 met het daarbij behorend Handvest van Neurenberg, gesloten tussen de vier grote Geallieerden en waarbij 19 bondgenoten zijn toegetreden, van de Overeenkomst en „Charter” voor het Verre Oosten en van de „Law No. 10”.

De ontwikkeling tijdens de tweede wereldoorlog is hier wel apert. Voor het eerst in de geschiedenis zijn op grote schaal sancties op de schendingen van het oorlogsrecht toegepast, een steun, welke elk recht nodig heeft wil het levend blijven.

Op deze berechting is veel critiek uitgeoefend, doch gedeeltelijk ten onrechte. Dat de „nulla poena”-regel zou zijn geschonden is bepaald onjuist al ware het slechts omdat deze regel niet op gewoonterecht slaat. Dat „ex post facto” wetgeving in het leven is geroepen is juist. Om aan dit bezwaar voor de toekomst tegemoet te komen zal binnenkort bij ons een ontwerp-wet oorlogsstrafrecht bij de Tweede Kamer worden ingediend, waarin tevens de sanctiebepalingen van de Verdragen van Genève van 1949 zijn verwerkt in verband met de verplichting, welke de ondertekenaars van deze Verdragen op zich hebben genomen om de ernstige schendingen van die Verdragen in hun strafwetten op te nemen.

Het bezwaar van partijdigheid kan ten dele worden opgevangen door instelling van een internationaal strafgerechtshof, al zou dit slechts de voornaamste oorlogsmisdadigers in eerste instantie en de overige in hoger beroep berechten. De „International Law Commission” heeft de instelling van een dergelijk gerechtshof en een ontwerp voor een internationale strafcode in studie.

Ten slotte is critiek uitgeoefend op het feit, dat de overwinnaars slechts de overwonnenen berechten. Dit is niet geheel juist. De Geallieerden hebben ook oorlogsmisdadigers van eigen nationaliteit berecht. Als mij bekende voorbeelden noem ik de zaak van de Engelse „Brigadier-General” Brockman, die in 1942 door een Engelse krijgsraad werd veroordeeld wegens mishandeling van Duitse krijgsgevangenen; de zaak van de Amerikaanse „Commander” Loughlin, die door een Amerikaanse krijgsraad werd veroordeeld wegens het op 1 April 1945 torpederen van het Japanse schip „Awa Maru”, dat onder Amerikaans vrijgeleide een reis naar Singapore had gemaakt met voorraden van het Roode Kruis; de zaak van de Engelse „Captain” S., die in de Britse bezettingszone werd veroordeeld wegens mishandeling van enige Duitsers; de zaak van der Schuyt, die op 21 April 1949 door een Nederlandse krijgsraad werd veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf wegens o.a. plundering gepleegd in Duitsland. Ook zijn verschillende Nederlanders, die in Duitse militaire dienst oorlogsmisdrijven hadden gepleegd in Nederland veroordeeld. Ik herinner mij de zaak tegen Kamies, die in Duitse militaire dienst een gewonde Amerikaanse krijgsgevangene had vermoord en deswege door het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam tot levenslange gevangenisstraf is veroordeeld, terwijl zijn beroep door de Bijzondere Raad van Cassatie werd verworpen.

Bij deze laatste soort gevallen moet men echter bedenken, dat de betrokkenen door in Duitse krijgsdienst te treden hun Nederlandse nationaliteit hadden verloren.

HET GECODIFICEERDE RECHT

A. De uit de wetten van de oorlog afleidbare regels.

1. *De regel, dat zij, die het oorlogsrecht schenden, de hun krachtens het krijgsgevangenenrecht toekomende bescherming hebben verspeeld.*

Deze regel, welke reeds door Gentili en Hugo de Groot werd gesignalceerd, kan men door de gehele geschiedenis van het oorlogsrecht volgen, terwijl hij in het gecodificeerde recht boven water komt in art. 12 L.O.R., maar dan voor een bepaald oorlogsmisdrijf, n.l. woordbreuk van een krijgsgevangene, die op parool is vrijgelaten. Een merkwaardige ontwikkeling heeft tot resultaat gehad, dat deze regel uit het oorlogsrecht is verdwenen. Bij de berechting van krijgsgevangenen wegens het plegen van oorlogsmisdrijven is in verscheidene gevallen door de verdediging naar voren gebracht, dat deze berechting diende te geschieden volgens de processuele voorschriften van de krijgsgevangenen-Conventionie van 1929. In alle gevallen werd dit beroep verworpen omdat deze voorschriften slechts gelden voor misdrijven tijdens de gevangenschap gepleegd en niet voor die gepleegd vóór de gevangenneming. Dit blijkt uit de plaats waar deze voorschriften in de Conventie zijn opgenomen en uit de wordings-geschiedenis van deze artikelen. Bij de voorbereiding van het nieuwe krijgsgevangenen-verdrag van 1949, vroeg men zich af of het redelijk was een krijgsgevangene alleen op de losse verdenking, dat hij een oorlogsmisdrijf zou hebben begaan vóór zijn gevangenneming, de bescherming van het Verdrag te ontnemen en wilde men hem onder die bescherming laten totdat de te laste gelegde feiten bewezen waren. Er zijn echter twee kanten aan deze zaak. Men moest ook denken aan de eigen landgenoten, die door de tegenpartij zouden kunnen worden berecht en veroordeeld. Het slot was, dat ook de veroordeelde oorlogsmisdadiger onder de bescherming van het Verdrag zal blijven, volgens het nieuwe art. 85.

2. *De regel, dat de regering van een bezet land de soevereiniteit behoudt.*

Sommigen menen, dat die regering alleen de soevereiniteit „de jure” behoudt, anderen (Mc. Nair) zeggen, dat dit ook geldt voor de soevereiniteit „de facto”, omdat de bezetter slechts militair gezag heeft. Deze regel is af te leiden uit de artikelen 43 en 56 L.O.R., maar is ook weer niet met zoveel woorden in het L.O.R. neergelegd. Zonder twijfel heeft deze regel door zijn practische toepassing tijdens deze oorlog aan kracht gewonnen. De regeringen van de bezette landen, welke tijdens de oorlog te Londen vertoefden, hebben aldaar daden van soevereiniteit verricht, welke ook door de vrije bondgenoten werden erkend. Zij oefenden b.v. het recht uit dienstplichtigen op te roepen. Dit recht werd bovendien erkend door de Engelse rechter in de bekende Amand-zaak. Een Nederlands deserteur Amand, die krachtens de bepalingen van het K.B. van 8 Augustus 1940 (St.bl. A 10) als dienstplichtige onder de wapenen was geroepen en in Februari 1941 geweigerd had, na afloop van een hem verleend verlof naar zijn onderdeel terug te keren en door de Britse politie was gearresteerd, diende bij de Engelse rechter een verzoek in ter verkrijging van een zgn. „writ of Habeas Corpus”, neerkomende op een vordering tot invrijheidstelling, aangezien hij naar zijn mening ten onrechte was gevangen genomen. In verschillende instanties werd het verzoek afgewezen.

Een ander voorbeeld was de uitvaardiging van het Vaarplicht Besluit, van 6 Juni 1940 (St.bl. A 5) op grond waarvan Nederlanders en Nederlandse onderdanen verplicht konden worden persoonlijke diensten bij of ten behoeve van de scheepvaart te verrichten. Dit werd later herzien en uitgebreid bij Besluit van 11 Maart 1942 (St.bl. C 19), waarin strafbepalingen waren opgenomen. De berechting van overtredingen werd opgedragen aan een Nederlandse rechtbank en een Nederlands kantongerecht, welke krachtens de „Allied Powers Maritime Courts Act” van 1941 waren opgericht. Ik noem deze Besluiten slechts als voorbeelden van de talrijke daden van souvereiniteit, welke de genoemde regel hebben bevestigd.

B. De in de wetten van de oorlog neergelegde regels.

1. *Het Protocol van Genève van 1925.*

Het is een verheugend feit, dat ondanks de verruwing van de oorlogsmethoden (men denke aan de onderzeeboot- en luchtoorlog), althans, zij het wellicht meer ten gevolge van wederzijdse angst, dan uit humanitaire overwegingen, geen gebruik van gifgassen is gemaakt, althans niet op het gevechtsterrein. Zonder al te optimistisch te zijn ten aanzien van de toekomst, kan men zeggen, dat het Protocol hierdoor aan kracht heeft gewonnen. Het Protocol was het slot van een reeks van codificaties in verschillende vormen (de Declaratie van den Haag van 1899, betreffende het verbod van het gebruik van projectielen, welke gifgas verspreiden, de artikelen 23a en 23e L.O.R., art. 171 van het Verdrag van Versailles en soortgelijke artikelen in de andere Vredes-Verdragen van 1919 en nog andere Verdragen) van de eeuwenoude gewoonterechtsregels, waarbij het gebruik van wapens, welke onnodig lijden veroorzaken en van vergift werd verboden. Bij het uitbreken van de laatste oorlog heeft Duitsland op een desbetreffend verzoek van Engeland geantwoord, dat het zich op basis van wederkerigheid aan het Protocol zou houden. Dat zelfde Duitsland heeft echter, zo al niet in strijd met het Protocol, dat voor de openlijke oorlogshandelingen bedoeld was, maar in strijd met de wetten van de menselijkheid en het openbare rechtsbewustzijn op grote schaal gebruik gemaakt van gifgas om het Joodse ras uit te roeien. Deze laffe en barbaarse methode om zich van zijn weerloze tegenstanders te ontdoen is door het Internationale Militaire Tribunaal te Neurenberg, voor zover het eigen onderdanen betrof en na het uitbreken van de oorlog in 1939 is begaan, gequalificeerd als misdrijf tegen de menselijkheid en zover het betrof slachtoffers, die uit de bezette gebieden waren gedeporteerd, als oorlogsmisdrijf.

Hoewel ook de bacteriologische oorlogvoering in het algemeen geen toepassing heeft gevonden, moet op de volgende feiten worden gewezen. Wat boven over de gaskamers in de concentratiekampen is gezegd geldt mutatis mutandis ook voor de zgn. wetenschappelijke proefnemingen op gevangenen, welke deels bestonden uit inspuitingen met malaria- en typhusbacillen.

Het andere feit is het volgende. In December 1949 hebben 12 leden van de Japanse strijdkrachten, nl. van het Kwantungleger, in Khabarovsk terecht gestaan voor een Russisch militair tribunaal wegens het voorbereiden en daadwerkelijk toepassen van bacteriologische strijdmethoden. In het vonnis werd gezegd, dat twee research-centra waren opgericht tot het voorbereiden van de bacteriologische oorlog. Per maand kon 300 K.G. bacillen worden geproduceerd. Proeven werden genomen op gevangenen van Chinese en Russische nationaliteit, waarbij van 1940 tot 1945, 3000 gevangenen omkwamen. De bac-

teriologische wapens werden gebruikt in de oorlog tegen China en in raids tegen de U.S.S.R. In China werden uit vliegtuigen met pest geïnfecteerde vlooiën afgeworpen, waardoor een pestepidemie ontstond in het Nimpo- en in 1941 in het Changteh-gebied. Aan de grens van de U.S.S.R. werden waterbronnen besmet. Straffen variërend tussen twee en 25 jaar dwangarbeid werden opgelegd.

2. *Het Protocol van Londen van 1936 betreffende de onderzeebootoorlog.*

Hierbij werd conform art. 22 van het Verdrag van Londen van 1930, aan onderzeeboten voorgeschreven zich bij hun actie tegen handelsschepen te gedragen naar de regels van het internationale recht, waaraan bovenwaterschepen zijn onderworpen. De Duitsers, die tot dit Protocol waren toegetreden, zijn de eersten geweest om het te schenden, op grond van het feit, dat de Engelsen hun koopvaardijsschepen hadden bewapend, deze schepen in vele gevallen convoyeerden en hun schepen opdracht gaven de positie van onderzeeboten, welke zij in zicht kregen te melden. Hierbij moet worden opgemerkt, dat art. 6 van de voorstellen van de zgn. Juristen-Commissie van 1922—23 luidde: „The transmission by radio by a vessel or aircraft, whether enemy or neutral, when on or over the high seas, of military intelligence for the immediate use of a belligerent is to be deemed a hostile act and will render the vessel or aircraft liable to be fired upon”, maar hier moet onmiddellijk aan worden toegevoegd, dat deze voorstellen niet tot een Verdrag aanleiding hebben gegeven. Tenslotte voerden de Duitsers als excuus aan, dat de Engelsen hun koopvaardijsschepen op 1 October 1939 opdracht hadden gegeven zo mogelijk onderzeeboten te rammen.

Dönitz gaf op 17 October 1939 order aan zijn onderzeeboten alle koopvaardijsschepen zonder waarschuwing aan te vallen. Bij de berechting te Neurenberg werd hij op dit punt vrijgesproken. Het laatste deel van de overwegingen van het vonnis luidde als volgt: „In view of all the facts proved and in particular of an order of the British Admiralty announced on the 8th May, 1940, according to which all vessels should be sunk at sight in the Skagerrak, and the answers to interrogatories by Admiral Nimitz stating that unrestricted submarine warfare was carried on in the Pacific Ocean by the United States from the first day that nation entered the war, the sentence of Doenitz is not assessed on the ground of his breaches of the international law of submarine warfare.” Hoe moeten wij deze vrijspraak zien? Naar mijn gevoelen als volgt. Het nemen van represailles is evenzeer een sanctie op de schending van het oorlogsrecht als de bestraffing van individuele schenders een sanctie is. Deze sancties nu sluiten elkaar uit, d.w.z. wanneer men een dezer sancties kiest kan men niet bovendien de andere toepassen. Toen de Engelsen en later de Amerikanen als antwoord op de Duitse schending van het Protocol van Londen represailles toepasten verviel daarmee hun recht de Duitsers voor die schending als oorlogsmisdadigers te vervolgen.

Het Protocol is natuurlijk nog van kracht evenals elk artikel van het strafwetboek van kracht blijft ondanks het feit, dat het vele malen wordt geschonden. Men vraagt zich echter af of er geen aanleiding bestaat om deze materie op een internationale conferentie onder de loupe te nemen om te trachten regelen te vinden, welke meer kans hebben in de practijk te worden uitgevoerd. Laat men dit na dan bestaat er kans, dat het zelfde spel zich zal herhalen.

De Voorzitter:

Ik stel voor thans te pauseren tot half tien. Maar eerst wil ik U nog mededelen, dat het bestuur van de Vereniging een uitnodiging heeft ontvangen van de Koninklijke Vereniging „Ons Leger” tot het bijwonen van een plechtige bijeenkomst op 15 Juni a.s. op 15.00 uur in de Koninklijke Schouwburg, te wijden aan onze soldaten in Korea, waar o.a. Overste Koning zal spreken. Kaarten hiervoor zijn te verkrijgen bij de secretaris, de heer Boots.

PAUZE

De Voorzitter:

Ik heropen de vergadering en geef thans het woord wederom aan Kolonel Mouton.

Kolonel Mouton:

3. *De Luchtoorlog.*

Nu wij dit zwarte hoofdstuk van het oorlogsrecht hebben gezien zullen wij van onze sombere stemming profiteren om een zo mogelijk nog zwarter hoofdstuk te bespreken. Welke regelen beheersen deze materie? In 1907 werd de verklaring van 1899 houdende het verbod om uit ballons of op andere dergelijke nieuwe wijzen, projectielen en ontplofbare stoffen te werpen herhaald. Deze verklaring zou van kracht blijven tot het einde der derde Vredesconferentie, welke nooit gehouden is. Daarnaast hebben wij art. 25 L.O.R., het verbod om onverdedigde steden te bombarderen. Op de Conferentie van 1907 zeide de Franse gedelegeerde Renault, dat de bepalingen van art. 25 ook golden voor het werpen van projectielen uit ballons. De wijze waarop het bombardement plaats had deed niets ter zake. Het vernielen van een hospitaal was onrechtmatig of dit nu door een kanon of vanuit een ballon geschiedde. Nadat tenslotte een Russisch-Italiaans amendement was ingediend, waarbij het bombarderen van niet verdedigde plaatsen, zowel door middel van artillerie als door het uitwerpen van projectielen uit ballons zou worden verboden, verklaarde de Franse gedelegeerde Generaal Amourel, dat dit verbod reeds vervat was in art. 25 en dat het de voorkeur verdiende in het artikel in te lassen: „par quelque moyen que ce soit”. Dit voorstel werd unaniem aanvaard. Hieruit blijkt dus, dat art. 25 ook geldt voor bombardementen uit de lucht. Het bezwaar van de bepaling is, dat het begrip „onverdedigde stad” vrij vaag is. De IXde Conventie van den Haag van 1907, betreffende het bombardement door een scheepsmacht bevatte een beter criterium nl. de afwezigheid van militaire doelen, dat ook te vinden is in de voorstellen van de Juristen-Commissie van 1922 en dat eveneens door de „United Nations War Crimes Commission” werd gebruikt.

In de laatste wereldoorlog is van beide kanten vrijwel zonder enige restrictie van uit de lucht gebombardeerd en al kan men zeggen, dat de Duitsers daarmee begonnen zijn door de bombardementen van Warschau, Rotterdam en Coventry, men kan hier naar ik meen toch niet zoals bij de onderzeebootoorlog zeggen, dat van geallieerde zijde slechts van represailles sprake is. Men moet veeleer deze bombardementen toeschrijven aan het feit, dat in een totale

oorlog het aantal militaire doelen een zodanige uitbreiding heeft gekregen, dat b.v. vrijwel elke industrie daaronder valt. Of men neemt de burger slachtoffers op de koop toe en in dat licht zou het gebruik van V-wapens en atoombommen geen principieel doch slechts een gradueel verschil uitmaken, of men bombardeert de burgerbevolking doelbewust om terreur te verwekken, maar dan valt over de schending van het oorlogsrecht ook niet te twijfelen. Het verschil met de onderzeeboot-oorlog komt ook hierin tot uitdrukking, dat het bombarderen van open steden of zelfs het gebruik van V-wapens de Duitsers, die daarvoor verantwoordelijk konden worden gesteld en wel in de eerste plaats Goering, te Neurenberg zelfs niet is ten laste gelegd.

In het licht van deze gang van zaken kan men slechts van een negatieve ontwikkeling spreken. Wat kan men in de toekomst verwachten en zal een poging zoals die door de Juristen-Commissie in 1922 ondernomen enige kans op succes hebben? Zolang het ene kamp nog illusies heeft over meer atoombommen te beschikken dan het andere kamp, laat het zich niet aanzien, dat men principiële zelfbeperkingen zal wensen te aanvaarden. Indien in beide kampen de overtuiging zou bestaan, dat de voorraden, de kwaliteit en de aanwendingsmogelijkheid van atoombommen ongeveer gelijk is, bestaat de kans, dat men, evenals dit met de gifgassen in deze oorlog het geval was, het gebruik van atoombommen achterwege laat uit angst voor de gevolgen van het gebruik door de tegenpartij.

Een klein, maar zwak lichtpuntje in de ontwikkeling kan men zien in de mogelijkheid, welke het gewonden- en ziekenverdrag van 1949 geopend heeft voor het instellen van hospitaalzones en het burgerverdrag voor hospitalisatie- en veiligheidsgebieden en voor geneutraliseerde gebieden. Hiermede kan althans een deel van de weerloze burgerij tegen luchtaanvallen worden beschermd.

4. *Partisanen.*

Het Internationale Comité van het Roode Kruis heeft gedurende de laatste oorlog talrijke stappen ondernomen ten einde te bereiken, dat partisanen, die in handen van de vijand vielen, niet als „franc-tireurs”, maar als krijgsgevangenen zouden worden behandeld.

In het algemeen waren de resultaten van deze bemoeiingen teleurstellend. Op 17 Augustus 1944 zond het Internationale Comité een memorandum aan alle oorlogvoerenden, waarin het als zijn mening te kennen gaf, dat alle combattanten, aan welk gezag zij ook onderworpen waren, als krijgsgevangenen behoorden te worden beschouwd, indien zij in handen van de vijand vielen en indien zij zich naar het oorlogsrecht hadden gedragen, in het bijzonder, dat zij onder de bevelen stonden van een chef, die verantwoordelijk voor zijn ondergeschikten was, dat zij een onderscheidingsteken hadden en de wapenen openlijk droegen. Het Comité bood zijn diensten aan: „in particular; they are ready to forward distinctive badges and notify the wearing of such emblems by combattants not in uniform, as soon as it receives such information from either party for communication to the other”. Inderdaad is dit geschied ten behoeve van Belgische, Yugoslavische, Italiaanse en Franse partisanen. Voor zover partisanen niet als „franc-tireurs” werden gefusilleerd, werden zij vaak in kampen ondergebracht, welke het midden hielden tussen concentratiekampen en die voor burgergeïnterneerden. Tot die kampen werd aan gedelegeerden van het Internationale Roode Kruis Comité de toegang geweigerd.

Men kon wellicht zeggen, dat de leden van georganiseerde verzetsgroepen onder art. 1 L.O.R. en onder art. 1 van de Krijgsgevangenenconventie van 1929 vielen, n.l. indien zij konden worden opgevat als niet tot het leger behorende vrijwilligerskorpsen. Nergens blijkt, dat men een grens heeft willen stellen betreffende het tijdstip van oprichting van deze korpsen. Toen de Duitsers in 1907 voorstelden om als eis te stellen, dat de onderscheidings-tekenen van te voren aan de tegenpartij kenbaar gemaakt moesten zijn, merkte de Franse delegatie op, dat deze vrijwilligers-korpsen: „seront généralement organisés dans des moments critiques”, waarop het niet mogelijk is de bedoelde notificatie te geven. Het Duitse amendement werd verworpen.

Hoewel vele verzetsstrijders niet aan de voorwaarden van art. 1 L.O.R. voldaan zullen hebben, zijn er ongetwijfeld eveneens velen geweest die daar wel aan voldeden en niettemin als „franc-tireurs” zijn behandeld. Hoe het ook zij, het is een ontwikkeling ten gunste, dat deze groep, die zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in de laatste oorlog, thans in het Krijgsgevangenenverdrag is opgenomen. Dat zij moeten voldoen aan de 4 voorwaarden, welke ook aan de vrijwilligers-korpsen zijn gesteld, is begrijpelijk, wanneer men in aanmerking neemt, dat een deel van de delegaties te Genève landen vertegenwoordigden, welke met de mogelijkheid rekening moesten houden, dat zij in een toekomstig conflict bezetter zouden zijn en, die hun troepen niet wilden blootstellen aan aanvallen van ongeregelde benden in bezet gebied.

Een tweede bescherming, welke aan de partizanen is gegeven bestaat hierin, dat in geval van twijfel of personen, die een oorlogshandeling hebben verricht en in de handen van de vijand zijn gevallen, behoren tot een van de in art. 4 van het Krijgsgevangenenverdrag genoemde categorieën, zij de bescherming van het verdrag blijven genieten totdat hun status door een bevoegd gerecht is vastgesteld.

5. *Het Landoorlog-reglement.*

Was dit reglement tijdens de laatste oorlog van kracht in verband met de „si-omnes”-clausule? De Duitsers beriepen zich in Neurenberg daarop. Het Internationaal Militaire Tribunaal besliste echter, dat hoewel een aantal oorlogvoerenden in deze oorlog geen partij waren bij de IVde Conventie van den Haag van 1907, de regels door alle beschaafde landen in 1939 als weergave van het bestaande oorlogsrecht werden beschouwd.

Uit de artikelen is slechts een keuze gedaan. Verschillende gerechten in de gehele wereld hebben schendingen van de artikelen van het L.O.R. bestraft. Dergelijke berechtingen hebben er ongetwijfeld toe bijgedragen die geschreven bepalingen te versterken. Een voorbeeld van de bestraffing van de schending van art. 30 was de zaak Lippert, die in het laatst van de oorlog het bevel voerde over een front in de provincies Gelderland en Utrecht en die order had gegeven tot het neerschieten van in het „Sperrgebiet” tussen Elst en Wolfheze gevangen genomen burgers. Op grond van hun aanwezigheid in dat „Sperrgebiet” werden die burgers van spionage verdacht en zonder vorm van proces neergeschoten. Hier was dus een duidelijke schending van art. 30, dat verbiedt de op heter daad betrapte spion zonder rechterlijke uitspraak te bestraffen.

De talrijke schendingen van art. 46, welke in honderdtallen processen onomstotelijk bewezen konden worden, hebben er toe bijgedragen het gehele bezettingsregiem in Genève te herzien.

Art. 52 is eveneens bij voortdoring in alle bezette gebieden op alle mogelijke wijzen geschonden. De vorderingen in natura waren buiten verhouding tot de hulpmiddelen van de bezette landen en de goederen werden niet slechts voor het bezettingsleger gebruikt maar gingen naar Duitsland voor het grootste deel. Veel vorderingen vonden plaats zonder betaling of zonder afgifte van ontvangstbewijzen en zelfs zonder machtiging van de bevelhebber van de bezette plaats. Wat de persoonlijke diensten betreft, werden de bewoners van de bezette landen niet alleen gedwongen versterkingen en tankgrachten tegen de bevrijdingslegers aan te leggen, maar zij werden zelfs naar Duitsland gedeporteerd om aldaar versterkingen te bouwen (men denke aan de hel van Rees) en last not least werden zij met millioenen uit alle bezette landen naar Duitsland gevoerd om in de Duitse oorlogsindustrie te werken. De talloze berechtigen wegens deze schendingen hebben niet alleen de regel versterkt, maar bovendien een foutieve interpretatie rechtgezet. Sommige schrijvers, waaronder Oppenheim, waren nl. van mening, dat in de praktijk oorlogvoerende altijd onderscheid hadden gemaakt tussen „military operations”, waartoe de bevolking niet gedwongen mocht worden en „military preparations”, waartoe zij wel gedwongen mocht worden. Wat hiervan ook zij, uit de jurisprudentie blijkt, dat dwang tot werken aan „military preparations” evenzeer als schending van art. 52 is beschouwd.

Van de zaken waarbij van schending van art. 52 sprake is noem ik die tegen de „major warcrimals” te Neurenberg, de Milch-zaak voor het Amerikaanse Tribunaal te Neurenberg (in het bijzonder voor deportaties en slavenarbeid), de I.G. Farben- en de Krupp-zaak voor hetzelfde Tribunaal (in het bijzonder voor onrechtmatige requisities), de zaak tegen Philippe Rust door het Franse militaire Tribunaal te Metz (in het bijzonder wegens vorderingen zonder ontvangstbewijs). Uit de Nederlandse jurisprudentie noem ik nog de zaak tegen Christiansen en die tegen Lütkenhus (de laatste wegens het dwongen om loopgraven te maken en het doen fusilleren van een aantal burgers, die dit weigerden).

De Afdeling handelende over de bezetting van het L.O.R. is thans aangevuld door de bepalingen van het burgerverdrag van Genève van 1949, waarin de ervaring van deze oorlog is verwerkt. Hierin is b.v. deportatie uit bezet gebied uitdrukkelijk verboden. De bezettende mogendheid mag de bewoners van bezet gebied slechts dwingen tot werkzaamheden ten behoeve van het bezettingsleger, of van openbare nutsbedrijven, voedselvoorziening e.d. en slechts binnen het bezette gebied en onder de daar geldende wetten betreffende arbeidsvoorwaarden. Ook de vorderingen in natura zijn thans beter geregeld.

Wat art. 46 betreft, is thans voorgeschreven, dat geen vonnis mag worden uitgesproken zonder voorafgaand regelmatig strafproces, waarvoor processuele voorschriften worden gegeven, terwijl de straffen in het bezette gebied moeten worden ondergaan. Ook voor interneringskampen zijn voorschriften opgenomen in de geest van die van het Krijgsgevangenenverdrag.

6. *De gewonden en zieken.*

De ontwikkeling in dit deel van het oorlogsrecht is te vinden in het desbetreffende Verdrag van Genève van 1949. Over de hospitaalzones heb ik reeds gesproken. Een ander belangrijk punt is de status van het medische personeel. De Amerikanen en de Engelsen kwamen met een revolutionair voorstel om het medische personeel, dat in handen van de tegenpartij viel als krijgsgevangenen

te beschouwen en te behandelen. Terugzending van een deel zou slechts bij onderlinge overeenkomst mogelijk zijn. Dit werd voornamelijk gemotiveerd door aan te voeren, dat de doktoren en ziekenverplegers beter bij hun krijgsgevangen kameraden konden blijven, waardoor een betere behandeling van de zieke krijgsgevangenen gewaarborgd was. Hierachter zat echter de bijgedachte, dat het medische personeel tegenwoordig een integrerend deel van het oorlogspotentieel uitmaakt. Hiertegen verzetten de Fransen en Belgen zich, gesteund door het Internationale Comité van het Roode Kruis. Doktoren dienden boven de partijen te staan. In het nieuwe Verdrag is thans bepaald, dat medisch personeel en geestelijke verzorgers, indien in handen van de vijand gevallen, zullen worden aangehouden, voor zover de gezondheidstoestand, de geestelijke behoeften en het aantal van de krijgsgevangenen deze aanhouding noodzakelijk maakt. Dit aangehouden personeel wordt niet als krijgsgevangene beschouwd, doch geniet wel alle voorrechten van het Krijgsgevangenenverdrag.

7. Hospitaalschepen.

In het Verdrag van 1949 zijn enkele belangrijke aanvullingen opgenomen. Een schip, dat als hospitaalschip aan de tegenpartij is genotificeerd, kan gedurende het conflict niet meer voor andere doeleinden worden gebruikt. Deze bepaling beoogt te voorkomen, dat men van de bescherming, welke een hospitaalschip geniet, misbruik zou kunnen maken. Verder is bepaald, dat een hospitaalschip, dat in een haven ligt, welke bezet wordt, deze haven mag verlaten en dus voor het humanitaire werk beschikbaar blijft.

Tenslotte worden thans ook kustreddingboten onder bepaalde voorwaarden op de zelfde voet als hospitaalschepen beschermd.

CONCLUSIE

Wij hebben uit het bovenvermelde kunnen zien enerzijds, dat het oorlogsrecht in de laatste oorlog op grote schaal is geschonden, maar aan de andere kant de sterke wil om die schendingen te bestraffen, waardoor de handhaving van het oorlogsrecht een realiteit is geworden. Waar wij niets of weinig over gehoord hebben, maar wat wel degelijk een feit is, dat is, dat in zeer vele gevallen het oorlogsrecht wel is nagekomen, b.v. ten aanzien van krijgsgevangenen en gewonden en zieken.

Een nieuwe ontwikkeling van het oorlogsrecht is de strafbaarstelling van het voorbereiden en voeren van een agressieve oorlog. In de preambule van het Handvest van de V.N. staat, dat de volken der V.N. vast besloten zijn volgende generaties te bewaren voor de plaag van de oorlog..... en te verzekeren, dat wapengeweld niet anders zal worden gebruikt dan in het algemeen belang..... enz.

Art. 1 noemt o.a. als doel der V.N. het onderdrukken van daden van agressie en art. 2 (4) zegt, dat alle leden zich in hun internationale betrekkingen zullen onthouden van gebruik van geweld. Is er dan nog plaats voor oorlogsrecht? Een geestige spreker op de bijeenkomst van de International Law Association te Cambridge in 1946 zei: „It would be nonsense to say to an unlawful belligerent: „International law prescribes that you shall have belligerent rights but not the right to be a belligerent'..... How can we say to an unlawful belligerent: „Here are the rules which you are bound to observe when you do what it is unlawful for you to do?"

Toch is sedert Hugo de Groot de algemene opvatting, dat ook in een on-

rechtmatige oorlog het oorlogsrecht blijft gelden. Door uitbanning op papier alleen verdwijnt de misdaad niet noch de oorlog. Wettig blijven de verdedigingsoorlog, de collectieve actie en de burgeroorlog.

Het is waar, dat de oorlogswetten niet meer berekend zijn voor de totale oorlog en de nieuwe wapenen. Een deel is herzien in Genève in 1949, waarbij met de ervaringen van de laatste oorlog rekening is gehouden. Een groot deel wacht nog op herziening. Er bestaat echter een grote tegenzin hiermede te beginnen, zelfs in de International Law Commission. Bovendien komt dan onmiddellijk de atoombom op het tapijt, zoals reeds in Genève gebeurd is, waar de explosie kon worden voorkomen door aan te voeren, dat deze materie buiten de competentie van de Conferentie lag. De Commissie voor atoom-energie verkeert in een impasse en het is duidelijk, dat politieke overwegingen hier een rol spelen, waarvoor het recht vooralsnog moet zwichten.

De Voorzitter:

Ik dank U voorlopig zeer en veronderstel, dat U bereid bent de te stellen vragen te beantwoorden en eventueel in discussie te treden.

Mag ik dan verzoeken degenen die de inleider iets hebben te vragen of een andere mening te berde willen brengen, zich op te geven bij de secretaris?

En mag ik dan, alvorens het woord te geven aan de eerste spreker, de heer v. d. Bosch, herinneren aan artikel 29 van het reglement, dat voorschrijft, dat binnen 4 dagen het gesprokene moet worden ingeleverd bij de heer van Hilten, redacteur van het orgaan.

De Heer van den Bosch:

Mijnheer de Voorzitter,

De kolonel Mouton heeft in een kort tijdsbestek een helder en duidelijk overzicht weten te geven van de huidige stand van het oorlogsrecht. Het is niet mijn bedoeling critiek uit te oefenen, daartoe acht ik mij niet competent, maar ik zou het zeer op prijs stellen indien de kolonel op één punt nog wat nader in zou willen gaan en wel op het punt 7 van de gewoonterechtsregels: Het recht van de bestraffing van oorlogsmisdadigers van de tegenpartij. Ik acht aan dat recht onafscheidenlijk verbonden: De plicht van bestraffing van de oorlogsmisdadigers van de eigen partij. Want het doel van het oorlogsrecht is toch te voorkomen, dat in een oorlog bepaalde handelingen, die door dat oorlogsrecht tot oorlogsmisdrijven worden bestempeld, worden begaan. Het is echter een onbetwistbaar feit, dat elk leger dat vecht, oorlogsmisdrijven begaat en ook de geallieerde legers hebben zich daaraan schuldig gemaakt. De kolonel heeft reeds gewezen op de strafvervolgingen die ingesteld zijn tegen een Engelse brigade-generaal, een Amerikaanse onderzeeboot-commandant en een Nederlands militair, die het oorlogsrecht had geschonden. Ik zou nog willen wijzen op de omstandigheid, dat bij de gevechten in de jungle op het Pacific-strijdtonel de gemaakte krijgsgevangenen werden gedood, op het bevel dat Nederlandse oorlogsvliegers in Australië hebben gekregen om op in zee rondrijvende of zich in reddingsboten bevindende schipbreukelingen te schieten en op een strafzaak, behandeld door de Krijgsraad te Arnhem, waar een viertal leden van de B.S. zich wegens het begaan van een oorlogsmisdrijf moesten verantwoorden. De uitlating van een bekend Amerikaans generaal: „If my boys have to fight their way to get somewhere, your rules of warfare are a goddamn monkey business”, tegenover Prof. Röling, in die tijd rechter

in het Internationale Militaire Tribunaal te Tokio, gedaan, wijst er op, dat deze generaal er niet van doordrongen was, dat zijn troepen het oorlogsrecht moesten naleven. Dat deze confessie gedaan werd na afloop van een voortreffelijk diner, moge, zo zegt Prof. Röling, haar puntigheid hebben beïnvloed, het ontnemt er niet aan de waarde als getuigenis. Wanneer ik al deze dingen in aanmerking neem en anderzijds rekening houdt met de gestrengheid waarmee de overwonnenen zijn berecht, kan ik mij niet aan de indruk onttrekken, dat laatstgenoemden voor het begaan van oorlogsmisdrijven veel strenger zijn gestraft, dan diegenen die oorlogsmisdrijven hebben begaan en die zo fortuinlijk zijn geweest tot de overwinnende legers te behoren. Wanneer men b.v. vergelijkt het zoëven genoemde geval van de vier B.S.-ers, die voor de Krijgsraad te Arnhem hebben terecht gestaan wegens het doden van vier gevangenen, waartoe zij waren overgegaan, omdat zij vreesden, dat deze gevangenen hen last zouden veroorzaken, indien hun groep door de Duitsers zou worden aangevallen, maar die werden vrijgesproken en het geval van de Japanse Schout-bij-Nacht, die als commandant van het eiland Wake, 100 Amerikaanse krijgsgevangenen liet ombrengen, omdat zij naar zijn oordeel bij een vijandelijke landing de verdediging in gevaar zouden kunnen brengen en die ter dood werd veroordeeld, dan krijgt men het gevoel, dat er met twee maten is gemeten, ook al houdt men rekening met het feit, dat elke vergelijking mank gaat.

Ik zou de kolonel deze vragen willen stellen:

Is hij niet van oordeel, dat de oorlogsmisdrijven door onderdanen van de overwonnen landen begaan veel strenger gestraft zijn dan die begaan door onderdanen van de overwinnende landen en zo ja, is hij dan van oordeel, dat daarin in de toekomst verbetering kan worden gebracht, er mede rekening houdend, dat zoals hij zelf reeds gezegd heeft, in een toekomstige oorlog er misschien geen neutralen meer zullen zijn?

In dit verband doet zich nog een andere moeilijkheid voor. Wanneer in de toekomst een nieuwe wereldoorlog zal uitbreken, dan zal een strijd ontstaan tussen het Westen en het Oosten en de partijen zullen er beiden op uit zijn te trachten de tegenstander te vernietigen. Indien het Westen de overwinning zal behalen, zal het ongetwijfeld voor het feit komen te staan, dat door de overwonnenen vele oorlogsmisdrijven zijn gepleegd. In hoeverre zullen de daders van die misdrijven voor het begaan daarvan aansprakelijk gesteld kunnen worden? Wanneer door de Krijgsraad in Arnhem de vier B.S.-ers zijn vrijgesproken, omdat de Krijgsraad aannam dat de door hen gepleegde feiten wel wederrechtelijk waren, maar zij hadden gedwaald omtrent de wederrechtelijkheid van die feiten en die dwaling verschoonbaar was, hoe zal men dan b.v. een Chinese soldaat in Korea, die van het oorlogsrecht nooit iets gehoord heeft en leeft vanuit een wereldbeschouwing, waarin de menselijke waardigheid slechts een geringe rol speelt, aansprakelijk gesteld kunnen worden voor door hem begane oorlogsmisdrijven.

Ik zou gaarne zien, dat de kolonel ook omtrent deze kwestie zijn mening geeft.

Kolonel M o u t o n :

Wat de bestraffing van oorlogsmisdadigers van de eigen partij betreft zou ik allereerst willen opmerken, dat het niet eenvoudig is gegevens hieromtrent los te krijgen. Ik ben bezig dergelijke gegevens te verzamelen en heb U reeds enkele gevallen genoemd. Wat de Heer van den Bosch mededeelde over oor-

logsmisdrijven door de Geallieerden in de jungle gepleegd is mij bekend. Ik heb van een ooggetuige gehoord, dat men in de jungle in Burma, Japanse krijgsgevangenen moest doden, omdat de vooruitgeschoven patrouilles volkomen geïsoleerd waren en de levensmiddelen, welke door vliegtuigen werden afgeworpen, nauwelijks voldoende waren voor de eigen troepen, die sterk gerantsoeneerd waren en er dus voor de gemaakte krijgsgevangenen eenvoudig geen voeding beschikbaar was. Men moet dit echter zien als een geval van force majeure. In de Lieber-rules waren dergelijke gevallen zelfs voorzien en werd, indien deze zich voordeden, uitdrukkelijk toestemming verleend de krijgsgevangenen te doden, of althans geen kwartier te verlenen.

Het geval van de Nederlandse oorlogsvliegers in Australië is mij niet bekend, terwijl ik mij ook niet bevoegd acht een oordeel uit te spreken over het vonnis van de Krijgsraad te Arnhem, waarbij 4 B.S.-ers, die Duitse krijgsgevangenen hadden gedood, werden vrijgesproken, zolang ik de desbetreffende processtukken niet heb gezien en bestudeerd.

Zolang ik niet over volledige gegevens beschik betreffende de berechting van oorlogsmisdrijven door de Geallieerden begaan, kan ik moeilijk een vergelijking maken tussen de strafmaat, welke men aan de eigen oorlogsmisdadigers heeft toebedeeld en die, welke men in soortgelijke en vergelijkbare gevallen bij de berechting van schendingen van het oorlogsrecht door de tegenpartij heeft toegepast. Op het gevaar van mogelijke partijdigheid heb ik echter reeds gewezen, waarbij ik tevens als mijn mening heb te kennen gegeven, dat hier voor de toekomst aan tegemoet gekomen zou kunnen worden door het thans, dus in vredetijd, instellen van een Internationaal Strafgerechtshof, dat de voornaamste oorlogsmisdadigers in eerste instantie en de overige in hoger beroep zou moeten berechten. Indien er, zoals in deze oorlog, een zeer groot aantal gevallen berecht moet worden, kunnen de kleinere oorlogsmisdadigers niet allen door het Internationale Gerecht berecht worden, maar bestaat althans in beroep de mogelijkheid al te grote verschillen in strafmaat recht te trekken. Dit beroep zou dan ook voor overwinnaars zowel als overwonnenen open moeten staan.

Wat tenslotte de kennis van het oorlogsrecht betreft, welke men bij de legers van de strijdende partijen moet veronderstellen, wijs ik in de eerste plaats op art. 1 van de 4e Conventie van den Haag van 1907, waarbij de Verdragsluitende Partijen op zich hebben genomen aan hun krijgsmachten voorschriften te verstrekken, welke overeenkomen met het Landoorlogreglement. In de nieuwe Verdragen van Genève van 1949 wordt uitdrukkelijk voorgeschreven, dat de teksten van deze Verdragen als onderwerp van studie in de militaire onderwijsprogramma's moeten worden opgenomen. Wanneer B.S.-ers als partisanen aan de strijd wensen deel te nemen behoren zij zich van te voren van het oorlogsrecht op de hoogte te stellen en moeten zij zich in hun handelingen naar de wetten en gebruiken van de oorlog gedragen. Dit zelfde geldt voor de Chinese soldaten in Korea. Mocht blijken, dat de Chinese soldaten inderdaad nooit van het oorlogsrecht gehoord hebben, dan geldt wellicht het gezegde van Hume, dat in de strijd met barbaren het oorlogsrecht niet van toepassing is.

Dr. T. H. Milo:

1. De geachte inleider merkte bij de behandeling van punt 4 (contrabande) op, dat Duitsers en Italianen vele malen het oorlogsrecht hadden geschonden. Van de Duitsers was mij dit bekend, doch van de Italianen niet.

Zou de inleider mij wellicht bepaalde feiten kunnen noemen, waarbij de Italianen het oorlogsrecht op dit punt schonden?

2. In verband met het behandelde omtrent de hospitaalschepen zou ik de geachte inleider willen vragen of hij bij zijn studie gegevens heeft gevonden waaruit blijkt, dat de Nederlandse Regering voldoende bekend heeft gemaakt, dat de „Op ten Noort” een hospitaalschip is geweest. Ik kon deze gegevens niet vinden.

3. Wellicht mag ik nog een opmerking maken naar aanleiding van een reeds gestelde vraag, waaruit zou blijken, dat de geallieerden bij een bepaalde gelegenheid Japanse schipbreukelingen zouden hebben gebombardeerd en gemitrailleerd. Inderdaad is dit het geval geweest na de slag in de Bismarckstraat op 3 Maart 1943. Men vreesde, dat de Japanners, die met 8 transportschepen van Rabaul naar Lae en Salamaua onderweg waren ook na het verlies van die schepen met sloepen, landingsvaartuigen of zelfs met vloten en zwemmend de wal zouden bereiken en aan de strijd zouden deelnemen. Men wist, dat de Japanners zich niet gevangen zouden laten nemen en derhalve besloot het opperbevel tot het bombarderen en mitrilleren, zij het met tegenzin.

Zie:

S. Morison. History of U.S. naval operations in World War II. Vol. VI. p. 62. „Meanwhile planes and PTs went about the sickening business of killing survivors in boats, rafts or wreckage. Fighters mercilessly strafed anything on the surface.”

B. Graham: None shall survive. p. 101 e.v. „But there was still plenty to be done. There remained the task of ensuring that troops who escaped in barges did not reach the shore, where they would only be eradicated by costly jungle fighting. Everybody was hunting for rafts and lifeboats. They were to be found, dotted over a wide area, packed with escaping Japs. A20's and B25's sought them out and strafed them with a hail of bullets.” p. 107. „Poor bloody Japs. They couldn't hit back. They were struggling in the water like drowning rats. It was terrible but it was necessary. Rescue in these waters was out of the question and if the Japs had succeeded in getting ashore in numbers, they would have immediately become a menace to our Australian and American jungle fighters.”

Kolonel M o u t o n :

Wat de eerste vraag betreft, schendingen van het oorlogsrecht door de Italianen, staan mij momenteel geen bepaalde feiten voor de geest, maar ik zal de Professor mededelen uit welke bron ik deze wetenschap heb geput. (Later heb ik de Professor medegedeeld, dat in het boek van A. Pierce Higgins en John Colombos „The International Law of the Sea” 1943, op verschillende plaatsen naar schendingen van het oorlogsrecht door de Italianen verwezen wordt.)

Op de tweede vraag kan ik met zekerheid antwoorden, dat de „Op ten Noort” een hospitaalschip is geweest. Voor zover Prof. Milo met zijn vraag bedoelt, of van dit feit op de voorgeschreven wijze aan de tegenpartij mededeling is gedaan, kan ik antwoorden, dat hoewel ik geen gegevens bij de hand heb betreffende de datum van deze mededeling, ik geen enkele reden heb te veronderstellen, dat zulk een mededeling niet zou zijn gedaan.

Op de laatste vraag van Prof. Milo behoef ik niet te antwoorden, aangezien

dit geen vraag was, doch een aanvulling en tevens antwoord op de vraag van de Heer van den Bosch.

Antwoord van Kolonel Mouton aan Kapitein Carstens:

Op de vraag of het niet beter zou zijn oorlogsmisdadigers door Krijgsraden te laten berechten, zoals in het buitenland algemeen is geschied, terwijl ook het Internationale Tribunaal te Neurenberg een militair gerecht was, en waarom dit bij ons anders is geregeld, kan ik in de eerste plaats antwoorden, dat het Internationale Militaire Tribunaal te Neurenberg slechts in naam militair was. Slechts de Russische rechters waren militairen en droegen uniform, alle overige rechters en ook de President waren burgers.

Bij ons is de berechting van oorlogsmisdadigers sedert 10 Juli 1947 opgedragen aan de Bijzondere Gerechtshoven en de Bijzondere Raad van Cassatie. In deze gerechten heeft een militaire raadsheer zitting. Specifiek militaire aspecten kunnen dus deskundig beoordeeld worden. Wanneer men enerzijds rekening houdt met het feit, dat vele zaken tegen oorlogsmisdadigers juridisch niet van eenvoudige aard zijn en anderzijds bedenkt, dat een zeer groot aantal kamers bezet moest worden om de berechting in een redelijk tijdsverloop te kunnen afdoen, dan is het zeer te betwijfelen of men hiervoor wel voldoende ervaren militaire rechters had kunnen vinden.

De berechting van oorlogsmisdadigers is bij ons voor de toekomst geregeld in de ontwerp-wet „oorlogsstrafrecht”, welke binnenkort in de Kamer zal komen. Zolang dit nog niet is gebeurd, meen ik, dat het onjuist zou zijn over de inhoud van het ontwerp mededelingen te doen.

Baron van Tuyll van Serooskerken:

Indien ik de inleider goed verstaan heb, heeft hij gezegd, dat een der punten van critiek tegen de uitspraak van het I.M.T. in de zaak tegen Goering c.s. luidt, dat het Charter van Londen inbreuk maakt op het beginsel dat geen feit strafbaar is dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling.

Deze critiek is inderdaad geuit, doch alleen met betrekking tot het misdrijf tegen de vrede en niet ten aanzien van de oorlogsmisdrijven in engere zin.

De vraag of bij de berechting van krijgsgevangenen, die zich aan oorlogsmisdrijven hebben schuldig gemaakt, de voorschriften van het Verdrag betreffende de behandeling van krijgsgevangenen van 1929 moeten worden nageleefd, is zowel in de internationale als onze nationale rechtspraak ontkenkend beantwoord. Deze opvatting is aanvechtbaar, op grond van het feit, dat ten tijde van de berechting nog niet vaststaat, of de krijgsgevangene zich al dan niet aan de hem ten laste gelegde feiten heeft schuldig gemaakt. Dit staat eerst vast, wanneer bij een in kracht van gewijsde zijnde vonnis, daaromtrent is beslist.

Kolonel Mouton:

De eerste vraag van de Heer van Tuyll berust op een misverstand. De critiek betreffende de „nulla poena”-regel betrof niet de berechting voor het Internationale Militaire Tribunaal te Neurenberg, maar die van de andere oorlogsmisdadigers.

Betreffende de tweede vraag kan het volgende worden opgemerkt. De oude regel, dat zij, die het oorlogsrecht schenden de bescherming van dat recht ver-

spelen kan men door de gehele geschiedenis van het oorlogsrecht volgen. Men kan deze regel vinden bij Gentili, Hugo de Groot, Moser, in de „Lieber-rules", bij Flory en in het Engelse „Manual of Military Law". De regel komt in het conventionele recht, zij het voor een bepaald geval, n.l. het breken van het gegeven parool, boven water in art. 12 van het Landoorlogreglement.

De regel kwam ook tot uiting in de weigering van de rechter om krijgsgevangenen, die wegens oorlogsmisdrijven, begaan vóór hun gevangenneming, werden berecht, te behandelen volgens de processuele voorschriften van de Krijgsgevangenen-Conventie van 1929. Voorbeelden zijn de Yamashita-zaak (Supreme Court U.S.), de Dostler-zaak, de Wagner-zaak (Cour de Cassation), de List-zaak en de zaak tegen Rauter (Bijzondere Raad van Cassatie). De genoemde weigering was op zich zelf juist, omdat de processuele voorschriften van de Krijgsgevangenen-Conventie van 1929 slechts betrekking hadden op misdrijven tijdens de gevangenschap begaan en niet op die gepleegd vóór de gevangenschap. Zoals ik reeds heb medegedeeld zijn in de nieuwe Krijgsgevangenen-Conventie de processuele voorschriften ook toepasselijk verklaard op misdrijven vóór de gevangenschap begaan en is men zelfs zover gegaan te bepalen, dat ook indien bewezen is, dat de krijgsgevangene zich aan een oorlogsmisdrijf heeft schuldig gemaakt, hij niettemin onder de bescherming van de Conventie blijft. Hieruit blijkt dus de ontwikkeling, welke ik in mijn inleiding heb gesignaleerd, n.l., dat de oude regel thans is komen te vervallen.

De Voorzitter:

U zult het ongetwijfeld met mij eens zijn, dat deze laatste vergadering van het 85e werkjaar van onze vereniging een waardig slot was. In onderscheiding tot de vorige avonden, waarop steeds werd gesproken over de beste wijze, waarop een oorlog kan worden gevoerd, werden hedenavond de zedelijke remmen bij het voeren van een oorlog naar voren gebracht. Over deze remmen bestaat nog al eens scepticisme, maar juist daarom acht ik het gelukkig, dat in deze vereniging de ontwikkeling van het oorlogsrecht is besproken en ik prijs mij bijzonder gelukkig, dat de Kolonel Mouton op zo duidelijke en heldere wijze aan het licht heeft gesteld, dat recht, als het wordt geschonden, niet ophoudt recht te zijn.

Kolonel Mouton, ik dank U nogmaals voor Uw voordracht en ik dank ook de debaters van deze avond, die door hun vragen en opmerkingen hebben medegewerkt tot meerdere belichting van dit interessante onderwerp.

Hiermede besluit ik deze vergadering.

DE ONTWIKKELING VAN HET OORLOGSRECHT IN WERELDOORLOG II

Korte inleiding over het begrip „Oorlogsrecht“

Gewoonterechtsregels

1. *Represailles*. Poging tot codificatie te Brussel in 1874. De Naulilaa Arbitrage. De Rauter-zaak. De Ohlendorf-zaak. Het nieuwe verbod van represailles tegen burgers.
2. *Gijzelaars*. Het oorspronkelijke gebruik. De misbruiken in deze oorlog. Het verbod van het nemen van gijzelaars.
3. *Koopvaardijbemanningen, die in banden van de tegenpartij vallen zijn krijgsgevangenen*. De doctrine en het opnemen van de regel in het Krijgsgevangenen-Verdrag van Genève van 1949.
4. *Contrabande*. De Londense Zeerecht Declaratie, de Tweede Vredes-Conferentie en het verdere verloop in verband met de totale oorlogvoering.
5. *Het recht om koopvaardij schepen te bewapenen*. Versterking van deze gewoonterechtsregel in de tweede Wereldoorlog.
6. *De exterritorialiteit van troepen, die zich in een vreemd land bevinden met toestemming van de regering van dat land*. De praktische toepassing in deze oorlog. Wetten en Overeenkomsten.
7. *Het recht van de bestraffing van oorlogsmisdadigers van de tegenpartij*. Voorgeschiedenis. Het Verdrag van Versailles. De wetten en overeenkomsten tijdens deze oorlog tot stand gekomen. De berechting.

Het gecodificeerde recht

A. De uit de wetten van de oorlog afleidbare regels.

1. *De regel, dat zij, die het oorlogsrecht schenden, de hun krachtens het krijgsgevangenenrecht toekomende bescherming hebben verspeeld*. De opheffing van deze regel.
2. *De regel, dat de regering van een bezet land de souvereiniteit behoudt*. De versterking van deze regel door de praktische toepassing en erkenning door gerechten.

B. De in de wetten van de oorlog neergelegde regels.

1. *Het Protocol van Genève van 1925*. De Russische berechting van de Japanse voorbereiding en toepassing van bacteriologische strijdmiddelen.
2. *De onderzeeboot-oorlog*. Het Protocol van Londen van 1936. De schending en de represailles. De vrij spraak te Neurenberg.
3. *De luchtoorlog*. De regels. De praktijk. Neurenberg. De atoombom.
4. *Partisanen*. Het werk van het Int. Comité van het Roode Kruis. Opname van deze categorie in het Krijgsgevangenen-Verdrag van Genève, 1949.
5. *Het Landoorlog-reglement*. De „si-omnes“-clausule. De artt. 23, 30, 46 en 52. Het Burger-Verdrag van Genève van 1949.
6. *Gewonden en zieken*. Het Verdrag van Genève van 1949.
7. *Hospitaalschepen*. Het Verdrag van Genève van 1949.

Conclusie. Het oorlogsrecht moet verder ontwikkeld worden, ondanks het verbod van de agressieve oorlog.

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

NIEUWE LEDEN

Nederland

Amsterdam: Jhr. J. A. G. Schmidt auf Altenstadt, 1e Lt. Inf.
 Arnhem: R. F. J. van Kervel, 1e Lt. G.R. „Pr. Irene“, B. J. T. Kamevaar, 1e Lt. Inf.
 Breda: J. E. Slotboom, Majoor-Intendant.
 's-Gravenhage: Intelligence Service van het S.H.A.P.E.; A. W. A. Dalhuisen, 1e Lt. Inf.;
 Redactie „Alle Hens“ (ruil-exemplaar); F. E. van Horn, Maj. Inf.
 's-Hertogenbosch: A. A. Hagenaars, 1e Lt. Inf.
 den Hoorn: A. Th. Hafkamp, Kap. Mariniers K.M.R. O.V.; E. A. H. Lichtenvoort Cats,
 2e Lt. Mariniers K.M.R.
 Rotterdam: R. D. Choufoer, 1e Lt. Inf.
 Vlissingen: W. H. de Graaff, Kap. Lt. ter Zee Cdt. Maritieme Middelen.
 Voorburg: J. C. van Epen, Kap. Lt. ter Zee, arts.
 Voorschoten: Bibliotheek-Officiëren Marine Opkomst Centrum.

Nederlandse Antillen

Oranjestad-Aruba: F. W. Kleve, res. Kap. R.I.O.G., Secretaris A.V.N.R.O. afd. Aruba.
 Paramaribo: M. A. H. Jansen, Marinier I Mortierspecialist

Buitenland

Indonesia

Nederlandse Militaire Missie, Interne Zaken (Bibliotheek).

De contributie voor het werkjaar 1950—1951 is vastgesteld op f 10,—. De leden die de contributie 50/51 of voorgaande jaren nog niet voldeden worden thans dringend verzocht hun contributie wel te willen storten op postrekening 78828 van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, Den Haag. Om onnodige last en onkosten te vermijden worden geen quitanties aan de deur aangeboden.

Aflevering I, II, III, IV en V van het Orgaan 1950—1951 zijn aan de leden toegezonden.

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap is thans als volgt: *M. R. H. Calmeijer*, Lt.-Generaal G.S., Voorzitter; *I. A. Aler*, Lt.-Generaal Vlieger; *D. A. van Hilten*, Generaal-Majoor b.d., Redacteur Orgaan en W.J.; *C. M. L. Schaber*, Schout bij nacht-Vlieger; *W. J. van Gulik*, Generaal-Majoor b.d.; *J. J. de Wolf*, Kolonel der Genie; *J. H. Couzy*, Kolonel G.S.; *C. B. Fortuyn*, Kap. Lt. ter zee; *E. J. C. van Hooetegem*, Majoor G.S.; *J. P. Boots*, Res. Luit.-Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, Van Alkemadeaan 215, Den Haag, Telefoon 774621, Postgiro 78828.

Voor twee ontstane vacatures in het Bestuur hebben zich bereid verklaart zitting te nemen de *H. H. A. B. Wolff*, Lt. Kolonel-Vlieger-wnr. dir. Luchtmachtstafschool en *Mr. F. R. Mijnlief*, Raadadviseur in algem. dienst aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken, belast met de leiding van de afdeling Openbare Orde en Veiligheid.

Verscheidene leden, die in Indonesië dienden en thans in Nederland verblijven, missen exemplaren van de afl. 1 t.m. 5, 46-47, 1 t.m. 5, 47-48, W.J. 47, 1 t.m. 6, 48-49 en W.J. 48, 1 t.m. 6, 49-50.

Mochten er leden zijn die geen prijs stellen op het bewaren van deze exemplaren, dan zullen zij hiermee kameraden die ze missen, een groot plezier doen door deze exemplaren toe te zenden aan de Secretaris-Penningmeester van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, v. Alkemadeaan 215, Den Haag, die dan voor verdere distributie zal zorgen.

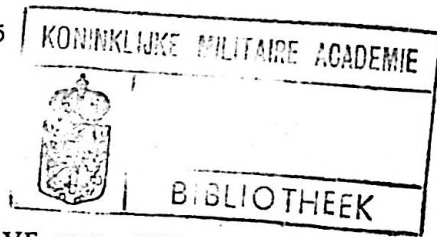
Het Bestuur onzer Vereniging dankt U bij voorbaat.

GRATIS ABONNEMENT OP DE „MILITARY REVIEW“

Bij een kort geleden door mij gemaakte dienstreis naar de Verenigde Staten bleek mij de mogelijkheid om voor een aantal Nederlandse officieren een gratis abonnement te verkrijgen op het Amerikaanse militaire tijdschrift „*Military Review*“, uitgegeven door het Command and General Staff College te Fort Leavenworth.

Alvorens ter zake verdere stappen te ondernemen, verzoek ik gegadigden naam, rang en adres op te geven aan de Secretaris onzer Vereniging, v. Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage.

M. R. H. CALMEIJER.

INHOUDSOPGAVE 1950—1951

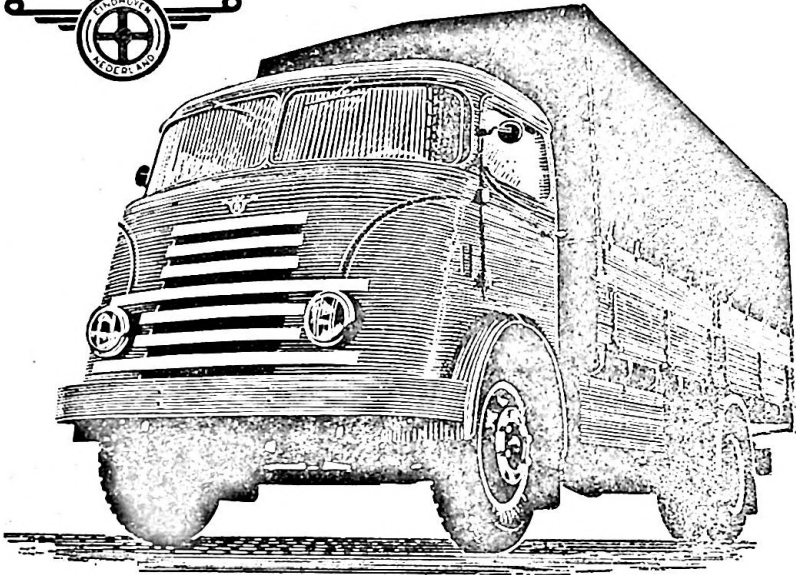
1. Rivierovergangen, door Majoor J. H. Heimel	1—38
2. De Geneeskundige Dienst in Oorlogstijd, door Dr. H. M. v. d. Vegt, Dir. Off. van Gezondheid IIe kl.	41—79
3. De taak van Zee-, Land- en Luchtmacht, gezien in het licht van de tegenwoordige internationale verhouding, door Kapt. Lt. ter Zee G. Koudijs, Majoor A. E. van Dishoek, Kolonel-vl. J. H. van Giessen	81—113
4. De burgerlijke verdediging in Nederland, door Mr. F. R. Mijnlief	117—149
5. De kwalitatieve en structurele opbouw van een korps beroeps-officieren, door Majoor H. Ch. Kremer	153—190
6. De ontwikkeling van het Oorlogsrecht in Wereldoorlog II door Kapt. ter Zee Dr. M. W. Mouton	193—213

Nu door de herbewapening de Nederlandse industrie wordt ingeschakeld, stellen wij er prijs op te verklaren, dat het adverteren in ons orgaan en Wetenschappelijk Jaarbericht uiteraard het verkrijgen van voorkeur bij leveranties aan de Nederlandse weermacht (Kon. Ned. Leger, Kon. Marine en Luchtmacht) niet kan inhouden.

Ons Orgaan en Wetenschappelijk Jaarbericht, welke in militaire, maritieme en luchtvaartkringen zowel als bij de burgerlijke instanties in binnen- en buitenland veel belangstelling ondervinden, ontvangen hoegenaamd ook geen financiële steun van enig departement en zijn ook geen Officieel Orgaan van het Ministerie van Oorlog.

Zij worden geheel bekostigd door de bijdragen van leden en de welwillende steun onzer adverteerders.

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage
en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven

Nederlandse constructie Amerikaanse kwaliteit!

De Nederlandse DAF-trucks zijn gebouwd volgens Amerikaanse opvattingen. Zij hebben zware, soepele motoren met een overvloed van reservekracht. Het electrisch gelaste chassisraam is onverwoestbaar. Ieder onderdeel is zeer ruim voor zijn taak berekend. DAF-trucks zijn gebouwd voor het zwaarste werk en zij gaan jaren langer mee.

DAF-trucks: ze kunnen er tegen!

Van Doorne's Automobielfabriek N.V.

Geldropseweg 303 -- Eindhoven -- Tel. 5544 (10 Lijnen)